

PROTECȚIA JURIDICĂ A FLUVIULUI NISTRU ÎN CONTEXTUL UNEI POLUĂRI TRANSFRONTALIERE *cu produse petroliere*

- drept național
- drept internațional
- și obligațiile statului

Chișinău 2026

Această analiză a fost elaborată de către AO EcoContact, în cadrul Centrului de Informare și Consultanță de Mediu Aarhus.

Elaborat de:

Cojocaru Irina, juristă

Igor Gîrlea, jurist

Cu contribuția:

Dr. Iordanca-Rodica Iordanov, juristă

Dr. Ion Marin, expert de mediu

Dr. Igor Matveiciuc, jurist

Asigurarea calității:

Dr. Iordanca-Rodica Iordanov,
directoare AO EcoContact

Cuprins

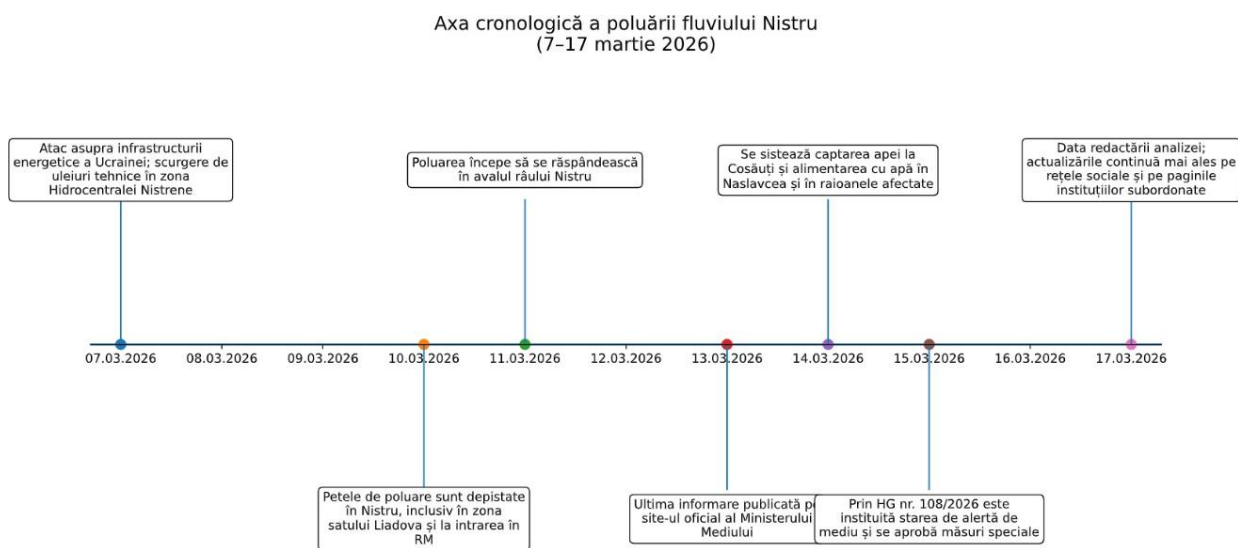
I.	SITUAȚIA DE FAPT ȘI RELEVANȚA STRATEGICĂ A POLUĂRII NISTRULUI.....	4
1.	Cronologia evenimentelor.....	4
2.	Importanța fluviului Nistru pentru securitatea hidrică a Republicii Moldova.....	5
II.	CADRUL NORMATIV APLICABIL	7
1.	Protecția constituțională a mediului și a sănătății	7
2.	Regimul juridic al apelor în dreptul Republicii Moldova	7
3.	Prevederile internaționale și cooperarea bilaterală moldo-ucraineană în materia protecției Nistrului	8
III.	NATURA JURIDICĂ A FAPTEI ȘI CALIFICAREA JURIDICĂ	11
1.	Accident de mediu, infracțiune ecologică sau faptă internațional ilicită?.....	11
2.	Prejudiciul ecologic de masă și criteriile sale de apreciere.....	12
3.	Administrarea probelor în cauze ecologice transfrontaliere	13
IV.	OBLIGAȚIILE AUTORITĂȚILOR PUBLICE ÎN FAZA DE RĂSPUNS LA CRIZĂ.....	15
1.	Starea de alertă și obligațiile instituțiilor publice în gestionarea poluării Nistrului	15
2.	Regimul situațiilor de criză: starea de alertă vs starea de urgență	16
V.	JURISPRUDENȚĂ RELEVANTĂ	18
1.	Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.....	19
2.	Jurisprudența Curții Internaționale de Justiție privind daunele transfrontaliere și cooperarea între state.....	20
VI.	RECOMANDĂRI	22

I. SITUAȚIA DE FAPT ȘI RELEVANȚA STRATEGICĂ A POLUĂRII NISTRULUI

1. Cronologia evenimentelor

La 7 martie 2026, în urma unui atac cu rachete și drone al Federației Ruse asupra infrastructurii energetice a Ucrainei, au fost raportate avarii la infrastructura hidroenergetică din zona Hidrocentralei Nistrene, situată în regiunea Cernăuți. Potrivit informațiilor publice disponibile la acel moment, aceste avarii au fost urmate de suspiciuni privind scurgeri de uleiuri tehnice, inclusiv uleiuri de transformator, în fluviul Nistru¹.

Primele manifestări relevante ale poluării au fost consemnate la 10 martie 2026, când pete uleioase cu aspect irizat (efect „de curcubeu”) au fost observate pe suprafața apei fluviului Nistru, inclusiv în apropierea localității Liadova, aparținând comunității teritoriale rurale Iarișiv din raionul Mohîliv-Podolskîi, regiunea Vinnița, precum și la intrarea fluviului pe teritoriul Republicii Moldova, în zona Naslavcea.² Ulterior, au fost efectuate prelevări repetate de probe în zona satului Nagorany, iar analizele de laborator au confirmat prezența produselor petroliere în concentrații de 0,127 mg/dm³.

În perioada 11–13 martie 2026, unda de poluare s-a propagat în aval pe cursul Nistrului. În consecință, la 14 martie 2026 au fost sistate activitățile stației de captare a apei de la Cosăuți, care

¹ Ministerul Economiei al Ucrainei, *Atacul Federației Ruse a provocat poluarea transfrontalieră a Nistrului*, disponibil la: <https://me.gov.ua/News/Detail/3037bbf2-08c2-47eb-a3d9-1c2f481c7c08>

² Ibidem.

alimentează apeductul Soroca-Bălți, precum și alimentarea cu apă în localitatea Naslavcea și în zone din raioanele Soroca, Bălți, Florești și Sîngerei.³

La 15 martie 2026, în temeiul legislației naționale, prin Hotărârea Guvernului nr. 108/2026 privind declararea stării de alertă, a fost instituită starea de alertă de mediu pe teritoriul unităților administrativ-teritoriale situate în districtul bazinului hidrografic al fluviului Nistru, ⁴ fiind aprobate și măsuri speciale pentru captarea, limitarea și neutralizarea factorilor poluanți.

De menționat că infrastructura hidroenergetică de la Novodnistrovsk este gestionată de compania de stat Ukrhydroenergo, deținută integral de statul ucrainean, ceea ce conferă instalației statut de infrastructură energetică strategică. Deși operatorul are atribuții legale de exploatare, întreținere și intervenție în caz de avarii, nu există, în prezent, informații publice detaliate privind măsurile concrete adoptate pentru remedierea poluării fluviului Nistru.

2. Importanța fluviului Nistru pentru securitatea hidrică a Republicii Moldova

Potrivit datelor prezentate de IP Administrația Națională „Apele Moldovei”, fluviul Nistru are o importanță structurală pentru securitatea hidrică a Republicii Moldova. Din necesarul anual de apă la nivel național, 85% este acoperit din apele de suprafață, în special din Nistru, iar aproximativ 84% din volumul total de apă subterană este extras din subsolul bazinului acestui fluviu.⁵ Aceste date confirmă că Nistrul reprezintă o resursă strategică pentru alimentarea cu apă și pentru echilibrul utilizării resurselor hidrice la nivel național.

În același timp, importanța fluviului Nistru nu este doar utilitară, ci și ecologică. Fluviul include elemente de importanță conservativă majoră, precum zone umede de importanță internațională și situri Emerald. Printre cele mai valoroase sunt Zona Ramsar „Unguri-Holoșnița” (15,6 mii ha), Rezervația Științifică „Iogîrlîc” (836 ha), precum și Parcul Național „Nistrul de Jos” (61,8 mii ha), suprapus în mare parte cu zona Ramsar „Nistrul de Jos” (60 mii ha).

Aceste arii naturale îndeplinesc multiple funcții ecosistemice esențiale, având scopul prioritar de a conserva speciile rare, periclitare și vulnerabile, incluse în Cartea Roșie a Republicii Moldova. Stabilitatea ecosistemelor din bazinul Nistrului depinde de regimul hidrologic al fluviului, inclusiv de menținerea debitelor ecologice. În consecință, afectarea calității apelor de suprafață a fluviului Nistru produce nu doar un risc pentru consumul uman, ci și un impact direct asupra biodiversității și funcționării ecosistemelor dependente de acest fluviu.

Din această perspectivă, poluarea apelor Nistrului cu substanțe toxice poate fi calificată, în sensul Legii nr. 248/2025 privind managementul situațiilor de criză, drept o situație susceptibilă să

³ Centrul Național de Management al Crizelor, *Măsuri preventive și informare pentru gestionarea poluării râului Nistru*, disponibil la: <https://www.cnmc.gov.md/ro/comunicate-de-presa/masuri-preventive-si-informare-pentru-gestionarea-poluarii-raului-nistru>

⁴ Hotărârea Guvernului nr. 108/2026 cu privire la declararea stării de alertă, disponibilă la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=153475&lang=ro

⁵ IPAN „Apele Moldovei”, *Captarea apelor dulci în Republica Moldova*, disponibil la: <https://am.gov.md/ro/node/358>

genereze un pericol iminent pentru viața și sănătatea persoanelor, pentru mediul înconjurător și pentru funcționarea unor servicii esențiale ale statului.

În condițiile în care contaminarea a vizat principala sursă de apă a Republicii Moldova, iar autoritățile au instituit starea de alertă de mediu și au activat mecanisme extraordinare de intervenție, rezultă că nu este vorba despre un incident local, ci despre o situație cu impact sistemic asupra securității ecologice, sănătății publice și alimentării cu apă potabilă.

Mai mult, prin natura sa, incidentul are un caracter transfrontalier evident. Sursa factuală a contaminării se află în amonte, pe teritoriul Ucrainei, în timp ce efectele s-au produs și pe teritoriul Republicii Moldova, cu extindere în aval și afectarea captărilor, a comunităților riverane și a ecosistemelor acvatice.

În aceste condiții, analiza juridică implică aplicarea cumulativă a normelor de drept național, a dreptului internațional al mediului și, după caz, a normelor dreptului internațional umanitar relevante pentru protecția infrastructurilor hidrotehnice și a cursurilor de apă transfrontaliere în context de conflict armat

II. CADRUL NORMATIV APLICABIL

1. Protecția constituțională a mediului și a sănătății

Constituția Republicii Moldova consacră, în mod corelativ, dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, dreptul la ocrotirea sănătății și dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate. În același timp, art. 126 alin. (2) din Constituție atribuie statului obligații pozitive în materie economică și de mediu, între care exploatarea rațională a resurselor naturale, refacerea și protecția mediului înconjurător și menținerea echilibrului ecologic, iar art. 127 alin. (4) prevede că apele și alte bunuri stabilite de lege fac obiectul exclusiv al proprietății publice.

În raport cu poluarea Nistrului, aceste dispoziții nu au doar valoare programatică, ci configurează un standard constituțional de acțiune: statul este ținut să prevină poluarea, să limiteze efectele sale, să informeze populația și să asigure măsurile necesare pentru protecția vieții, sănătății și mediului.

2. Regimul juridic al apelor în dreptul Republicii Moldova

Legea privind protecția mediului înconjurător califică protecția mediului drept prioritate națională, subliniază legătura directă dintre mediu și condițiile de viață și sănătate ale populației și consacră, între principiile de bază, prevenirea și limitarea poluării, utilizarea rațională a resurselor naturale și responsabilitatea pentru prejudiciul cauzat mediului. Totodată, Legea cu privire la resursele naturale nr.1102/1997 tratează aceste resurse ca elemente esențiale pentru securitatea ecologică și dezvoltarea durabilă a țării.

Actul special central în materie este Legea apelor nr. 272/2011, care reglementează regimul juridic general al resurselor de apă și stabilește instrumentele de monitorizare, transparență și protecție aplicabile corpurilor de apă. Din această lege rezultă că datele privind resursele de apă, captările, deversările și managementul la nivel de bazin hidrografic sunt colectate și administrate în Cadastrul de stat al apelor, că informația relevantă este publică și că documentele de politici și planificare trebuie să includă măsuri speciale de prevenire și control al poluării apelor de suprafață și subterane.

De asemenea, art. 37 și art. 37¹ impun cerințe privind calitatea mediului pentru ape, publicitatea informației, interzicerea folosirii apei în anumite scopuri atunci când aceasta nu corespunde cerințelor stabilite și prelevarea probelor în condiții tehnice standardizate, prin laboratoare acreditate. În această logică, obligația statului nu se reduce la constatarea poluării, ci include monitorizarea continuă a stării apelor, informarea publicului, impunerea restricțiilor necesare și adoptarea măsurilor de remediere.

În fine, art. 59 și 60 din Legea apelor completează acest cadru prin dimensiunea cooperării internaționale, instituind obligația statului de a coopera pe filieră bilaterală și multilaterală pentru protecția resurselor de apă și îmbunătățirea stării acestora. În contextul poluării Nistrului,

aceste dispoziții confirmă că gestionarea juridică trebuie să includă, în mod necesar, cooperarea tehnică, administrativă și juridică cu statul riveran din amonte.

Având în vedere că fluviul Nistru asigură alimentarea cu apă potabilă pentru aproximativ 80% din populația Republicii Moldova, devin incidente și normele speciale din domeniul sănătății publice și al calității apei destinate consumului uman, în special Legea nr. 182/2019 privind calitatea apei potabile și Legea nr. 10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice. Aceste acte normative reglementează utilizarea apei pentru consum uman prin raportare directă la obiectivul protejării sănătății publice și impun statului obligații pozitive de prevenire, control și intervenție în cazul apariției unor riscuri sanitare.⁶

În acest cadru, Legea nr. 182/2019 instituie obligația autorităților administrației publice locale și a furnizorilor de a întreprinde toate măsurile necesare pentru asigurarea alimentării populației cu apă potabilă,⁷ iar Legea nr. 10/2009 consacră obligația statului, prin autoritățile și instituțiile sale competente, de a preveni riscurile pentru sănătatea publică și de a remedia situațiile care o pot afecta. Totodată, Legea nr. 182/2019 stabilește expres responsabilitatea ANSP și a operatorilor/furnizorilor de a interveni atunci când calitatea apei nu corespunde standardelor legale, inclusiv prin restricționarea ori interzicerea utilizării acesteia și prin informarea populației. Aceste obligații sunt detaliate, sub aspect procedural și tehnic, prin Hotărârea Guvernului nr. 651/2023 pentru aprobarea Regulamentului sanitar privind supravegherea și monitorizarea calității apei potabile.

În același timp, poluarea Nistrului nu afectează exclusiv sănătatea publică și alimentarea cu apă, ci și integritatea ecosistemelor acvatice și palustre ale fluviului. Din această perspectivă, sunt incidente și normele speciale care reglementează calitatea mediului pentru apele de suprafață, prevăzute în HG 890/2013, protejează flora, fauna și resursele biologice acvatice, inclusiv Legea regnului animal nr. 439/1995, Legea regnului vegetal nr. 239/2007 și Legea nr. 149/2006 privind fondul piscicol, pescuitul și piscicultura. Aceste acte normative consacră obligația statului de a preveni degradarea habitatelor, de a proteja resursele biologice acvatice și de a interveni pentru limitarea și remedierea efectelor negative produse asupra ecosistemelor naturale.

În consecință, cadrul normativ aplicabil confirmă că, în situația poluării Nistrului, obligațiile statului nu se reduc la simpla constatare a incidentului, ci includ, în mod cumulativ, *protejarea sănătății publice, asigurarea continuității alimentării cu apă potabilă, conservarea biodiversității și refacerea habitatelor afectate*.

3. Prevederile internaționale și cooperarea bilaterală moldo-ucraineană în materia protecției Nistrului

Principiul prevenirii prejudiciului transfrontalier este bine consacrat în dreptul internațional al mediului și a fost formulat clasic în cauza Trail Smelter (SUA c. Canada, 1941), în care s-a reținut

⁶ Art. 11¹ alin. (1) din Legea nr. 182/2019 privind calitatea apei potabile, disponibilă la:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144257&lang=ro

⁷ Art. 9 din Legea nr. 182/2019 privind calitatea apei potabile, disponibilă la:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144257&lang=ro

că niciun stat nu poate folosi sau permite folosirea teritoriului său într-un mod care să cauzeze prejudicii grave mediului altui stat. În esență, acest principiu impune statelor obligația de a preveni activitățile desfășurate sub jurisdicția lor atunci când acestea sunt susceptibile să producă efecte prejudiciabile peste frontieră și, după caz, de a răspunde pentru prejudiciul astfel cauzat.⁸

Raportat la situația de pe Nistru, acest principiu este pe deplin relevant. Potrivit informațiilor oficiale disponibile, poluarea produsă în urma atacului asupra infrastructurii energetice din Ucraina a generat efecte pe teritoriul statului atacat și pe teritoriul Republicii Moldova, prin contaminarea unei resurse hidrice transfrontaliere de importanță majoră.

În aceste condiții, se poate vorbi despre existența unui prejudiciu transfrontalier, care afectează concomitent două state riverane, ca efect al acțiunilor unui stat terț, identificat în datele publice oficiale drept autor al atacului.

În măsura în care contaminarea Nistrului reprezintă consecința directă a acțiunilor militare îndreptate împotriva infrastructurii energetice a Ucrainei, devin incidente și normele dreptului internațional umanitar. Protocolul adițional I la Convențiile de la Geneva din 1977 interzice, la art. 35 alin. (3), utilizarea mijloacelor și metodelor de război care sunt destinate să provoace sau despre care se poate aștepta că vor provoca daune extinse, de lungă durată și grave mediului natural.⁹ Totodată, art. 56 din același Protocol instituie protecție specială pentru lucrările și instalațiile care conțin forțe periculoase, inclusiv barajele și alte infrastructuri hidrotehnice, tocmai pentru a preveni eliberarea unor forțe sau substanțe susceptibile să producă pierderi severe populației civile și mediului.

În același registru, art. 8 alin. (2) lit. b) pct. iv) din Statutul de la Roma califică drept crimă de război lansarea unui atac despre care se știe că va cauza, incidental, pierderi de vieți omenești, vătămări ale persoanelor civile ori daune extinse, de lungă durată și grave mediului natural, vădit excesive în raport cu avantajul militar concret și direct anticipat.¹⁰ În consecință, analiza juridică a cazului nu se poate limita la dreptul intern al mediului, ci trebuie extinsă și în planul răspunderii internaționale și al dreptului penal internațional.

Cadrul juridic internațional aplicabil protecției fluviului Nistru este consolidat prin obligațiile asumate de Republica Moldova în plan bilateral și multilateral, în special în materia apelor transfrontaliere. În acest sens, Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ucrainei privind utilizarea comună și protecția apelor de frontieră din 1994, care instituie cadrul juridic general al cooperării bilaterale în domeniul apelor de frontieră. Acest acord consacră obligații privind utilizarea rațională a resurselor de apă, prevenirea poluării și cooperarea între autoritățile competente ale celor două state.

⁸ *Trail Smelter Arbitration (United States v. Canada)*, Reports of International Arbitral Awards, vol. III, 1941, pp. 1905–1982, disponibil la: https://legal.un.org/riaa/cases/vol_iii/1905-1982.pdf

⁹ Protocolul adițional I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949, din 8 iunie 1977, art. 35 alin. (3) și art. 56, disponibil la: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/api-1977>

¹⁰ Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, art. 8 alin. (2) lit. b) pct. iv), disponibil la: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2024-05/Rome-Statute-eng.pdf>

Ulterior, acest cadru a fost dezvoltat și specializat prin Tratatul din 2012 privind cooperarea în domeniul protecției și dezvoltării durabile a bazinului râului Nistru, care deplasează accentul de la noțiunea clasică de „ape de frontieră” la conceptul de management integrat al bazinului hidrografic. Importanța acestui tratat constă nu doar în extinderea domeniului său material asupra întregului bazin al Nistrului, ci și în instituirea unor mecanisme permanente de cooperare instituțională, inclusiv prin intermediul Comisiei Nistrene.

Relația dintre cele două instrumente trebuie înțeleasă în lumina principiilor *lex posterior* și *lex specialis*. Tratatul din 2012 completează și dezvoltă Acordul din 1994, având un câmp de aplicare mai larg și reguli mai detaliate privind protecția ecosistemelor, prevenirea poluării, schimbul de informații și cooperarea transfrontalieră.

Cu alte cuvinte, dacă acordul din 1994 oferă fundamentul juridic general al cooperării în materia apelor de frontieră, tratatul din 2012 configurează arhitectura juridică modernă a protecției Nistrului ca bazin hidrografic comun.

Ambele instrumente se înscriu, la rândul lor, într-un cadru internațional mai larg, la care fac trimitere expresă sau implicită și din care își extrag standardele de interpretare și aplicare. Dintre aceste instrumente, o relevanță deosebită o au: Convenția privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale (Helsinki, 1992), Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier (Espoo, 1991), Convenția Ramsar privind zonele umede de importanță internațională (1971), precum și Convenția ONU privind utilizarea cursurilor de apă internaționale în alte scopuri decât navigația (1997).

III. NATURA JURIDICĂ A FAPTEI ȘI CALIFICAREA JURIDICĂ

1. Accident de mediu, infracțiune ecologică sau faptă internațional ilicită?

Calificarea juridică a evenimentelor produse pe fluviul Nistru nu poate fi epuizată prin descrierea lor ca simplu accident de mediu. La nivel factual, poluarea a survenit după atacul din 7 martie 2026 asupra infrastructurii hidroenergetice de la Novodnistrovsk, atac urmat de scurgeri de uleiuri tehnice și alte produse petroliere în fluviul Nistru, ulterior detectate și confirmate în sectorul Naslavcea–Soroca și în aval.

În aceste condiții, noțiunea de „accident” poate descrie cel mult mecanismul material al producerii contaminării, dar nu epuizează analiza juridică, care trebuie să țină seama de cauza evenimentului, de intensitatea riscului creat și de valorile sociale afectate: calitatea apelor, sănătatea publică, biodiversitatea și securitatea alimentării cu apă.¹¹

Sub aspectul dreptului penal național, o primă încadrare plauzibilă este aceea prevăzută de art. 229 CP, care incriminează poluarea apelor de suprafață ori subterane prin substanțe ce depășesc parametrii chimici și/sau concentrațiile maxime admisibile de poluanți. Relevanța acestui text, în speță, este susținută de confirmarea contaminării cu produse petroliere, de propagarea poluanților în aval și de măsurile administrative adoptate pentru protejarea captărilor de apă și a populației.¹²

Totodată, art. 136 CP permite examinarea ipotezei ecocidului, întrucât include în sfera sa intoxicarea resurselor acvatice și alte acțiuni care pot provoca ori au provocat o catastrofă ecologică. În contextul dat, caracterul extins al contaminării, afectarea unei resurse hidrologice fundamentale și mobilizarea instituțională excepțională justifică, cel puțin la nivel preliminar, discutarea acestei calificări.¹³

Caracterul transfrontalier al prejudiciului și împrejurarea că sursa factuală a contaminării o constituie un atac asupra unei infrastructuri amplasate pe un curs de apă internațional impun și examinarea cazului din perspectiva dreptului internațional. Sunt relevante, pe de o parte, normele privind protecția cursurilor de apă transfrontaliere și cooperarea dintre statele riverane, iar, pe de altă parte, normele dreptului internațional umanitar referitoare la protecția lucrărilor care

¹¹ A se vedea, pentru relevanța sanitară a contaminării cu produse petroliere în apa potabilă, World Health Organization, *Petroleum Products in Drinking-water. Background document for development of WHO Guidelines for Drinking-water Quality*, 2008.

¹² Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002, art. 229 alin. (1)–(3). Pentru textul actual al incriminării, a se vedea și resursa oficială legis.md.

¹³ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985/2002, art. 136; a se vedea și art. 16 privind clasificarea infracțiunilor.

conțin forțe periculoase, a obiectelor indispensabile supraviețuirii populației civile și a mediului natural împotriva daunelor extinse, grave și de lungă durată.¹⁴

În aceeași logică, dacă se apreciază că daunele de mediu produse au fost vădit excesive în raport cu avantajul militar anticipat, devine pertinent și art. 8 alin. (2) lit. b) pct. iv) din Statutul de la Roma.¹⁵

Prin urmare, descrierea evenimentului ca simplu accident de mediu este insuficientă. Cel puțin la nivelul analizei preliminare, fapta poate fi examinată concomitent ca poluare a apei, ca posibilă formă gravă de atingere adusă mediului susceptibilă de a intra în sfera ecocidului și ca faptă cu relevanță în planul răspunderii internaționale.

2. Prejudiciul ecologic de masă și criteriile sale de apreciere

Pentru a stabili dacă ne aflăm în prezența unei simple poluări grave sau a unui prejudiciu ecologic de masă, analiza juridică trebuie să depășească paradigma pagubei strict patrimoniale. În dreptul contemporan al mediului, prejudiciul se apreciază și prin raportare la afectarea resurselor naturale și a serviciilor furnizate de acestea, iar remedierea nu se reduce la costul lucrărilor de curățare, ci poate include măsuri de remediere primară, complementară și compensatorie.¹⁶

În aceeași logică, aprecierea gravității unei daune ecologice presupune examinarea întinderii spațiale a contaminării, a persistenței în timp a substanțelor poluante, a afectării stării ecologice a apei, a habitatelor și speciilor, precum și a impactului asupra funcțiilor ecologice ale resursei afectate și asupra utilizărilor sale sociale esențiale. O asemenea abordare corespunde atât principiilor generale ale dreptului mediului, cât și standardelor europene de referință în materia răspunderii pentru prejudiciul de mediu, potrivit cărora evaluarea nu se limitează la costul imediat al curățării, ci privește și atingerea adusă resurselor naturale și funcțiilor pe care acestea le îndeplinesc.¹⁷

Din perspectivă tehnico-științifică, în cazul poluării cu produse petroliere, evaluarea trebuie să țină seama de mobilitatea contaminanților, de tendința lor de acumulare în sedimente, de

¹⁴ Tratatul privind cooperarea în domeniul protecției și dezvoltării durabile a bazinului fluviului Nistru, semnat la Roma la 29 noiembrie 2012; Convenția privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale, Helsinki, 17 martie 1992; Protocolul adițional I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949, 8 iunie 1977, art. 54, art. 55 și art. 56.

¹⁵ Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, 17 iulie 1998, art. 8 alin. (2) lit. b) pct. iv).

¹⁶ Directiva 2004/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind răspunderea pentru mediu în ceea ce privește prevenirea și repararea prejudiciului adus mediului, art. 2 și Anexa II; Comisia Europeană, *Communication — Guidelines providing a common understanding of the term “environmental damage” as defined in Article 2 of Directive 2004/35/EC* (2021/C 118/01).

¹⁷ Comisia Europeană, *Guidelines providing a common understanding of the term “environmental damage” as defined in Article 2 of Directive 2004/35/EC* (2021/C 118/01); United Nations, *System of Environmental-Economic Accounting — Ecosystem Accounting* (2021); U.S. Environmental Protection Agency, *Ecological Risk Assessment și Guidelines for Ecological Risk Assessment*.

potențialul de bioacumulare și de efectele ecotoxice asupra biotei acvatice și asupra sănătății umane.¹⁸

Caracterul de „prejudiciu ecologic de masă” rezultă, astfel, din dimensiunea sa sistemică și cumulativă: nu este afectat doar un interes individual ori o comunitate izolată, ci funcționarea unei resurse naturale de interes vital pentru o pluralitate de subiecți, împreună cu serviciile ecosistemice și utilizările sociale dependente de aceasta. Stabilirea naturii și întinderii prejudiciului reclamă expertize integrate de mediu, hidrologice, chimice, ecotoxice și sanitare.

3. Administrarea probelor în cauze ecologice transfrontaliere

Dacă problema competenței poate fi rezolvată pe cale normativă, dificultatea majoră a cauzei rămâne cea probatorie. În cauzele penale cu componentă ecologică transfrontalieră, proba nu are, de regulă, un caracter punctual, ci unul dispersat și interdisciplinar.

În speță, materialul factual relevant include rezultate de laborator, date de monitoring, registre de prelevare, rezultatele analizelor probelor de apă și sediment, imagini (satelitare și/aeriene), video, acte administrative și comunicări oficiale bilaterale.

Mai mult, în asemenea cauze, legătura de cauzalitate nu se dovedește exclusiv prin observație directă, ci prin reconstrucție științifică. Ancheta trebuie să poată arăta nu doar că apa a fost poluată, ci și că sursa probabilă a contaminării se află în atacul asupra infrastructurii hidrotehnice de la Novodnistrovsk, că propagarea în aval este compatibilă cu dinamica hidrologică a fluviului și că substanțele identificate pe teritoriul Republicii Moldova corespund naturii produselor eliberate în urma avariei.

Se adaugă și dificultatea specifică a probelor transfrontaliere: o parte dintre date și eventualele mijloace materiale de probă se află pe teritoriul Ucrainei, iar o altă parte pe teritoriul Republicii Moldova. În plus, unele informații relevante privesc chiar atacul din 7 martie 2026, tipul armamentului utilizat și lanțul de comandă, ceea ce impune acces la probe externe și la mecanisme de cooperare judiciară.

În cazul contaminării apelor de suprafață cu poluanți organici, categoriile de probe ce trebuie asigurate sunt multiple: rezultatele de laborator, datele de monitoring, registrele de prelevare, probele fizice de apă și sediment, imaginile satelitare și aeriene, procesele-verbale ale instituțiilor implicate, deciziile administrative și schimburile oficiale cu partea ucraineană.

La fel de importante sunt expertizele. Caracterul complex al prejudiciului reclamă expertize de mediu pentru evaluarea daunei ecologice, expertize hidrologice privind dinamica propagării poluanților, expertize chimice și toxicologice privind natura și nocivitatea substanțelor deversate, expertize ecotoxice privind impactul asupra faunei și florei acvatice, expertize sanitare și

¹⁸ A se vedea: World Health Organization, *Petroleum Products in Drinking-water. Background document for development of WHO Guidelines for Drinking-water Quality*; World Health Organization, *Guidelines for Drinking-water Quality*, ed. a 4-a, cu addenda; National Oceanic and Atmospheric Administration, *Sediment quality benchmarks for assessing oil-related impacts to the deep-sea benthos*; U.S. Environmental Protection Agency, *Guidelines for Ecological Risk Assessment*

epidemiologice privind riscul pentru sănătatea populației și expertize piscicole privind prejudiciul adus resurselor piscicole.

Particularitatea transfrontalieră a cauzei face inevitabilă cooperarea judiciară cu Ucraina. O parte semnificativă a materialului probator relevant se află ori își are originea pe teritoriul ucrainean: date privind infrastructura avariata, documentația tehnică a centralei, constatările inițiale ale autorităților competente, informații privind atacul din 7 martie 2026, armamentul utilizat și elementele necesare pentru reconstituirea lanțului de comandă.

Mecanismul juridic adecvat pentru acest schimb de informații și probe este cel al asistenței juridice internaționale în materie penală, completat de instrumentele bilaterale dintre Republica Moldova și Ucraina și de cadrul de cooperare privind bazinul Nistrului. Materialul consultat indică expres atât Legea nr. 371/2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, cât și necesitatea inițierii cooperării judiciare cu autoritățile competente din Ucraina pentru schimbul de informații și probe.

IV. OBLIGAȚIILE AUTORITĂȚILOR PUBLICE ÎN FAZA DE RĂSPUNS LA CRIZĂ

1. Starea de alertă și obligațiile instituțiilor publice în gestionarea poluării Nistrului

Legislația specială aplicabilă în materie de protecție a apelor, a sănătății publice și a biodiversității conține deja obligații exprese pentru instituțiile competente să intervină în cazurile de poluare a apei și de afectare a habitatelor, florei și faunei. În ipotezele ordinare, aceste atribuții sunt distribuite între autoritățile de mediu, Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, operatorii de apă și autoritățile administrației publice locale, în limitele competențelor lor legale.

Totuși, în cazul de față, amploarea contaminării, importanța structurală a Nistrului pentru alimentarea cu apă a Republicii Moldova și riscul sistemic creat pentru sănătatea publică, mediu și securitatea funcționării unor servicii esențiale depășesc cadrul unei intervenții administrative obișnuite și impun mobilizarea coordonată a tuturor instituțiilor cu responsabilități relevante. Legea nr. 248/2025 privind managementul situațiilor de criză instituie tocmai acest cadru integrat de prevenire, pregătire, răspuns și recuperare, iar Hotărârea Guvernului nr. 108/2026 privind declararea stării de alertă a transpus această logică la nivel operațional pentru bazinul Nistrului.

Din această perspectivă, Hotărârea Guvernului nr. 108/2026 nu creează *ex nihilo* obligații noi, ci activează și concentrează, în condiții de alertă, competențe deja prevăzute în legislația specială. Ea reafirmă obligația autorităților administrației publice locale și a furnizorilor/operatorilor de a identifica surse alternative de apă potabilă pentru populație, precum și obligația de a suspenda ori restrânge aprovizionarea atunci când apa nu corespunde standardelor de calitate și prezintă risc pentru sănătatea umană.

În același timp, prin mecanismul stării de alertă sunt antrenate și alte instituții ale administrației centrale, inclusiv cele cu atribuții în infrastructură, logistică, protecție civilă și intervenție operativă, tocmai pentru a permite o reacție unitară, accelerată și proporțională cu gravitatea riscului. Legea nr. 182/2019 privind calitatea apei potabile stabilește cadrul legal pentru măsurile autorităților responsabile privind conformitatea calității apei, iar Hotărârea Guvernului nr. 651/2023 detaliază obligațiile de monitorizare, supraveghere și intervenție atunci când apa devine neconformă ori periculoasă pentru consum.

Cu toate acestea, cadrul de alertă relevă și anumite limite. Reglementările generale insistă asupra obligației de a asigura alimentarea populației cu apă potabilă, însă nu dezvoltă suficient, la nivel operațional, măsuri concrete de identificare, prioritzare și aprovizionare efectivă pentru categoriile vulnerabile, precum persoanele vârstnice, persoanele cu dizabilități, copiii, bolnavii cronici sau comunitățile cu acces redus la surse alternative. Din perspectivă juridică, această absență nu exonerează autoritățile de obligația de protecție, ci dimpotrivă, le obligă să interpreteze și să aplice cadrul general în sensul protejării efective a acestor categorii, în concordanță cu scopul Legii nr. 10/2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice și cu

exigențele constituționale privind ocrotirea sănătății.

În mod similar, deși legislația de mediu și a apelor consacră obligații de prevenire, limitare și remediere a poluării, măsurile adoptate în faza inițială a crizei se concentrează în principal pe captarea și limitarea factorilor poluanți și pe protecția imediată a alimentării cu apă. Această orientare este necesară, dar nu este suficientă. Într-o situație în care poluanții petrolieri se pot depune în sedimente, pot afecta resursele biologice acvatice și pot produce efecte ecotoxice de durată, răspunsul public trebuie să includă încă de pe acum și componenta restaurării mediului: monitorizarea sedimentelor, evaluarea prejudiciului adus biodiversității, supravegherea resurselor piscicole și pregătirea măsurilor de refacere a ecosistemelor afectate. Legea apelor consacră principiile precauției și „poluatorul plătește”, iar aceste principii impun nu doar înlăturarea imediată a contaminantului, ci și pregătirea recuperării ecologice ulterioare.

În acest context, tocmai pentru a asigura efectivitatea acestor obligații, dreptul intern completează normele administrative și sanitare cu instrumente sancționatorii de drept contravențional și penal. În măsura în care poluarea produsă a creat sau a putut crea consecințe grave pentru resursele naturale, sănătatea publică și mediul înconjurător, autoritățile competente au obligația să inițieze procedurile necesare pentru documentarea prejudiciului, stabilirea naturii juridice a faptelor, conservarea probelor și, după caz, antrenarea răspunderii persoanelor ori entităților responsabile. Această obligație nu este facultativă, ci decurge din principiile de bază ale dreptului mediului și ale managementului situațiilor de criză: prevenirea agravării prejudiciului, repararea integrală a acestuia și aplicarea efectivă a principiului „poluatorul plătește”.

2. Regimul situațiilor de criză: starea de alertă vs starea de urgență

În același timp, este necesară delimitarea dintre starea de alertă și starea de urgență. Potrivit Legii nr. 248/2025 privind managementul situațiilor de criză, starea de alertă se declară de Guvern, în baza unor analize concludente integrate la nivelul Centrului Național de Management al Crizelor, pentru o perioadă de până la 60 de zile, cu posibilitatea prelungirii; Parlamentul este informat imediat, iar intervenția sa devine necesară la prelungirile care depășesc 60 de zile.

Pe durata stării de alertă, coordonarea și implementarea răspunsului revin Guvernului, CNMC, Centrului Național de Management al Crizelor și structurilor locale și teritoriale desemnate, iar restricțiile pot fi dispuse de Guvern sau de autorități împuternicite de acesta, cu respectarea principiului proporționalității.

Prin contrast, starea de urgență are un regim juridic mai sever și mai restrictiv. Legea nr. 248/2025, art. 29, prevede expres că aceasta se declară de Parlament, la propunerea Guvernului sau a Președintelui Republicii Moldova, inclusiv în unul sau mai multe unități administrativ-teritoriale ori pe un anumit teritoriu, atunci când limitarea consecințelor crizei este imposibilă fără măsuri care implică restrângerea unor drepturi și libertăți și alocarea unor resurse suplimentare față de cele disponibile în mod normal. Constituția confirmă aceeași soluție, atribuind Parlamentului competența de a declara starea de urgență, de asediu și de război.

Aplicat situației de față, rezultă că instituirea stării de alertă prin Hotărârea Guvernului nr. 108/2026 se încadrează în competența Guvernului și reprezintă instrumentul juridic adecvat pentru faza actuală a crizei. În schimb, o eventuală instituire a stării de urgență în municipiile Bălți

și Chișinău nu poate fi dispusă prin simplă Hotărâre a Guvernului ori prin acte ale autorităților administrative centrale sau locale, ci numai printr-un act al Parlamentului, adoptat în condițiile art. 29 din Legea nr. 248/2025 și ale art. 66 lit. m) din Constituție. Cu alte cuvinte, Guvernul poate declara și gestiona starea de alertă, dar nu poate substitui Parlamentul în declararea stării de urgență, chiar dacă aceasta ar viza doar anumite unități administrativ-teritoriale.

V. JURISPRUDENȚĂ RELEVANTĂ

Analizând ultimele abordări lansate de jurisprudența recentă a Curții de la Strasbourg (precum cauza *KlimaSeniorinnen v. Elveția* din 2024), prin care s-a consolidat legătura dintre inacțiunea statului în probleme de mediu și încălcarea drepturilor omului.

Considerăm că examinarea cazului de poluare a fluviului Nistru necesită o abordare multidimensională, trecând dincolo de simpla constatare a contravenției sau crimei de mediu. Pentru o protecție juridică eficientă, trebuie analizată prin prisma a două dimensiuni fundamentale ale jurisprudenței, cu un accent deosebit pe standardele Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO).

Prima dimensiune (Nistru ca sursă de viață și demnitate) obligatorie este evaluarea impactului poluării prin prisma Articolului 8 (Dreptul la respectarea vieții private și de familie) și a Articolului 2 (Dreptul la viață) din Convenția Europeană. În viziunea CtEDO, degradarea severă a mediului nu este doar o problemă de ecosistem, ci o ingerință directă în drepturile fundamentale: dreptul la o viață cu demnitate. Poluarea Nistrului afectează direct accesul la apă potabilă de calitate și la apă tehnică pentru sanitație, elemente fără de care exercitarea unei vieți demne este imposibilă. Un alt component ar fi recunoașterea noului standard, analiza trebuie să integreze recunoașterea universală a dreptului la un mediu curat, sănătos și sustenabil¹⁹. Orice deteriorare a calității apei fluviului, principala arteră hidrostrategică a Republicii Moldova, constituie o lezare a acestui drept.

A doua dimensiune vizează obligațiile *pozitive ale statului*. Jurisprudența CtEDO impune autorităților nu doar să nu polueze ele însele, ci să protejeze cetățenii împotriva ingerințelor terților (poluatori industriali sau municipali).

Evaluarea acțiunilor statului în cazul unei alerte de mediu pe Nistru trebuie realizată prin testul de proporționalitate între resursele utilizate și gravitatea riscului. Criteriile de evaluare ar fi măsurile de prevenire a poluării. Evaluarea dacă statul a instituit un cadru normativ și de control capabil să descurajeze poluarea? (ex.: monitorizarea deversărilor, eficiența controlului de stat, sistemul de plăți în baza principiului „*poluatorul plătește*”). Un alt criteriu al fi reacția în stare de alertă. Ceea ce ar presupune evaluarea promptitudinii și transparenței în comunicarea către populație a reacțiilor întreprinse de autorități în perioada alertei. Inacțiunea sau întârzierea în limitarea pagubelor pot fi calificate drept tratamente inumane sau degradante dacă sănătatea publică este pusă în pericol. Orice incident de poluare pe Nistru nu este doar o abatere izolată, ci o încălcare a obiectivului de mediu stabilit prin Planul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Nistru, ciclul II (2025-2030)²⁰. În acest context, autoritățile trebuie evaluate nu doar prin prisma *reacției* la poluare, ci prin eficiența măsurilor de *prevenire a deteriorării* stării actuale a apei (principiul „non-deteriorării”). Evaluarea trebuie să includă și modul în care funcționează

¹⁹ În 2022, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a declarat că fiecare persoană are dreptul la un mediu curat, sănătos și durabil;

²⁰ Hotărârea Guvernului nr. 70 din 19.02.2025 cu privire la aprobarea Planului de gestionare a districtului bazinului hidrografic Nistru, ciclul II (2025-2030) (în vigoare 18.04.2025);

protocoalele de notificare timpurie și cooperarea cu partenerii transfrontalieri (Ucraina). O reacție întârziată la nivel diplomatic sau tehnic înseamnă o tergiversare a procesului de restabilire a calității apei.

Și ultimul criteriu este *răspunsul post-criză*: dacă autoritățile au elaborat și aplică mecanisme de remediere și de tragere la răspundere care să asigure un efect disuasiv real pentru viitor. În cazul poluării Nistrului, evaluarea va trebui să demonstreze că mecanismele de sancționare sunt eficiente, proporționale și disuasive. Dacă amenziile sunt simbolice și nu acoperă costul real al restaurării ecosistemului și al prejudiciului adus sănătății publice.

Din aceste perspective, evaluarea respectării dreptului omului în contextul poluării fluviului Nistru merită a fi examinat prin jurisprudența CtEDO, deoarece omul este direct afectat și prin jurisprudența Curții, deoarece statul are responsabilități directe în soluționarea problemei cu poluarea fluviului Nistru.

1. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului este constantă în a considera că poluarea gravă poate intra în câmpul de protecție al art. 8 CEDO atunci când afectează în mod serios domiciliul, viața cotidiană, sănătatea și bunăstarea persoanei. În cauza *López Ostra c. Spaniei*, Curtea a reținut că poluarea severă poate priva persoana de folosința normală a domiciliului și poate afecta viața sa privată și de familie, chiar în absența unei ingerințe clasice a statului.²¹ În contextul poluării Nistrului, această orientare este relevantă deoarece contaminarea unei surse de apă utilizate pentru consum, igienă și activități domestice reprezintă o problemă de mediu care poate interfera direct cu exercițiul vieții private și familiale.

Aceeași linie se regăsește în *Guerra și alții c. Italiei*, unde Curtea a statuat că lipsa informațiilor esențiale privind riscurile provenite de la o instalație periculoasă poate angaja răspunderea statului în temeiul art. 8.²² Relevanța acestei hotărâri pentru situația Nistrului constă în faptul că, în prezența unei contaminări toxice a apei, protecția convențională privește obligația autorităților de a furniza prompt informații clare, inteligibile și utile pentru evitarea expunerii populației.

În *Tătar c. României*, Curtea a subliniat că, în materia riscurilor de mediu, obligațiile pozitive ale statului includ evaluarea adecvată a riscurilor, informarea publicului și aplicarea unei logici de precauție atunci când există incertitudine științifică, dar și posibilitatea unui prejudiciu grav.²³ Această jurisprudență este deosebit de utilă pentru cazul de față, unde propagarea poluanților în valuri, variabilitatea concentrațiilor și riscul pentru captările de apă justifică măsuri preventive înainte de cuantificarea exhaustivă a tuturor efectelor.

²¹ *López Ostra v. Spain*, Hotărârea din 9 decembrie 1994, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cererea nr. 16798/90.

²² *Guerra and Others v. Italy*, Hotărârea din 19 februarie 1998, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cererea nr. 14967/89.

²³ *Tătar v. Romania*, Hotărârea din 27 ianuarie 2009, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cererea nr. 67021/01.

Dincolo de aplicabilitatea art. 8, Curtea a dezvoltat o jurisprudență consistentă privind obligațiile pozitive ale statului în situații de poluare persistentă sau de risc ecologic sever. În *Dubetska și alții c. Ucrainei*, Curtea a apreciat că existența unei legături suficient de puternice între emisiile poluante și responsabilitatea statului ridică o problemă sub aspectul art. 8, atunci când autoritățile nu adoptă măsuri efective pentru protejarea persoanelor afectate.²⁴ Această hotărâre este relevantă pentru ideea că statul răspunde pentru inacțiunea sau reacția insuficientă față de o poluare gravă care afectează populația.

În aceeași direcție, *Cordella și alții c. Italiei* reafirmă că art. 8 impune și obligații pozitive inerente unei protecții efective a vieții private. Curtea a constatat încălcarea Convenției în contextul unei poluări industriale continue și a cerut statului măsuri generale pentru protejarea populației afectate.²⁵ Pentru studiul de față, această jurisprudență susține ideea că, odată confirmată contaminarea Nistrului, obligațiile autorităților includ restricționarea captărilor contaminate, informarea populației, aprovizionarea alternativă cu apă și protecția grupurilor vulnerabile.

2. Jurisprudența Curții Internaționale de Justiție privind daunele transfrontaliere și cooperarea între state

În plan interstatal, cauza de referință rămâne *Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina c. Uruguay)*. Curtea Internațională de Justiție a reținut că Uruguay a încălcat obligațiile sale procedurale de cooperare, notificare și consultare în legătură cu un proiect susceptibil să afecteze un curs de apă partajat.²⁶ Jurisprudența este relevantă pentru cazul Nistrului deoarece confirmă că, în materia resurselor hidrice transfrontaliere, obligațiile procedurale nu sunt accesorii, ci centrale: schimbul de informații operațional (la etapa timpurie), cooperarea în identificarea soluțiilor și în reacție la executarea acțiunilor de restabilire/curățire a cursului de apă și prevenirea prejudiciului fac parte din conținutul juridic al administrării unui fluviu comun.

La fel de importantă este cauza *Certain Activities Carried Out by Nicaragua in the Border Area (Costa Rica c. Nicaragua)*, în care Curtea a afirmat expres că prejudiciul adus mediului este compensabil în dreptul internațional, inclusiv sub forma pierderii sau diminuării capacității mediului de a furniza bunuri și servicii, precum și sub forma costurilor restaurării mediului afectat. Această orientare permite susținerea tezei că prejudiciul include și pierderea serviciilor ecosistemice, afectarea biodiversității și costurile restaurării ecologice.²⁷ Experiența acestui caz asupra situației actuale pe Nistru se poate extrapola pe faptul că unul din serviciile cursului de apă, asigurarea cu apă potabilă nu a fost posibil de realizat și a fost diminuat prin poluarea apei și reducerea calității acesteia ca apă potabilă.

²⁴ *Dubetska and Others v. Ukraine*, Hotărârea din 10 februarie 2011, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cererea nr. 30499/03.

²⁵ *Cordella and Others v. Italy*, Hotărârea din 24 ianuarie 2019, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cererile nr. 54414/13 și 54264/15.

²⁶ *Pulp Mills on the River Uruguay (Argentina v. Uruguay)*, Hotărârea din 20 aprilie 2010, Curtea Internațională de Justiție.

²⁷ *Certain Activities Carried Out by Nicaragua in the Border Area (Costa Rica v. Nicaragua)*, *Compensation*, Hotărârea din 2 februarie 2018, Curtea Internațională de Justiție.

În materia protecției mediului în conflict armat, jurisprudența contencioasă este mai redusă decât în domeniul drepturilor omului sau al daunelor transfrontaliere, însă practica internațională și instrumentele interpretative sunt suficient de dezvoltate pentru a oferi un cadru juridic util. Un prim reper îl constituie *Guidelines on the Protection of the Natural Environment in Armed Conflict* ale CICR, care sintetizează regulile de drept internațional umanitar aplicabile mediului și reafirmă protecția specială a lucrărilor care conțin forțe periculoase, inclusiv barajele.²⁸ În logica prezentei cauze, aceste orientări sunt relevante deoarece atacul asupra unei infrastructuri hidrotehnice amplasate pe un fluviu transfrontalier ridică exact tipul de risc pe care dreptul umanitar încearcă să îl prevină: eliberarea de substanțe periculoase, poluarea unui curs de apă transfrontalier și afectarea directă a populației civile prin sistarea alimentării cu apă.

²⁸ CICR, *Guidelines on the Protection of the Natural Environment in Armed Conflict*, 2020

RECOMANDĂRI

În lumina celor relevate mai sus, considerăm necesară formularea unui set de recomandări menite să consolideze capacitatea de reacție a statului în cazurile de poluare transfrontalieră a resurselor de apă, mai ales atunci când acestea afectează direct sănătatea publică, securitatea ecologică și continuitatea alimentării cu apă potabilă. În acest sens, propunem următoarele:

1. Comunicarea mai eficientă a autorităților competente, prin utilizarea concomitentă și coordonată a tuturor instrumentelor disponibile: pagini web oficiale, rețele sociale instituționale, mesaje SMS, radio, televiziune, panouri informative locale și canale directe de alertare a autorităților publice locale și a operatorilor de apă. În situații de risc ecologic major, comunicarea trebuie să fie unică, periodică, centralizată și actualizată în timp real.

2. Modificarea Hotărârii Guvernului nr. 108/2026, prin introducerea expresă a:

- măsurilor speciale de protecție pentru păturile social vulnerabile, inclusiv persoanele vârstnice, persoanele cu dizabilități, familiile cu copii mici, bolnavii cronici, persoanele imobilizate și comunitățile cu acces redus la surse alternative de apă;
- obligației de identificare nominală, la nivel local, a persoanelor și instituțiilor aflate în situație de vulnerabilitate și de aprovizionare prioritară a acestora;
- măsurilor de evaluare sistematică a impactului contaminării asupra biodiversității, habitatelor acvatice și palustre, resurselor piscicole și speciilor protejate din bazinul Nistrului;
- obligației de a examina și aplica măsuri imediate de limitare și remediere a efectelor negative asupra florei, faunei și ecosistemelor afectate;
- obligației de publicare zilnică a rapoartelor sintetice privind evoluția contaminării, măsurile aplicate și zonele aflate sub risc.

3. Modificarea legislației naționale, în sensul introducerii unei obligații exprese și active a statului și a autorităților publice locale de a asigura apă potabilă sigură pentru păturile social vulnerabile ori de câte ori livrarea apei este suspendată sau restricționată din motive de sănătate publică ori de poluare. Această obligație ar trebui să includă atât distribuția efectivă a apei, cât și identificarea prealabilă a beneficiarilor prioritari și a mecanismelor logistice de intervenție.

4. Elaborarea unui plan pe termen mediu și lung de remediere a situației din apele fluviului Nistru, care să includă:

1. monitorizarea continuă a apei, sedimentelor și resurselor biologice;
2. evaluarea impactului asupra ecosistemelor și asupra sănătății publice;
3. etapele de restaurare ecologică;
4. termene clare și instituții responsabile;
5. surse de finanțare și mecanisme de cooperare internațională.

- 5.** Instituirea unui mecanism permanent de alertă publică și intervenție timpurie pe Nistru, cu puncte de monitorizare automatizată, capacități mobile de prelevare și analiză, stocuri de baraje antipoluare, materiale absorbante și sisteme de filtrare de urgență, precum și proceduri clare de suspendare imediată a captărilor atunci când sunt detectate depășiri ale limitelor admisibile.
- 6.** Clarificarea și consolidarea rolului fiecărei instituții competente în cazurile de poluare a resurselor de apă, prin protocoale interinstituționale clare între Ministerul Mediului, Agenția de Mediu, ANSP, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, IGSU, CNMC, operatorii de apă și autoritățile administrației publice locale, astfel încât să fie evitate suprapunerile, întârzierile și lacunele de coordonare.
- 7.** Instituirea unui Centru Național Unic de Monitorizare, Coordonare și Control operațional în domeniul resurselor de apă, cu competențe decizionale obligatorii pentru toate instituțiile implicate, responsabil de integrarea în timp real a datelor, emiterea dispozițiilor operative unificate, coordonarea intervențiilor și asigurarea unui răspuns coerent și centralizat în situațiile de poluare sau criză hidrică.
- 8.** Instituirea obligației de evaluare integrată a prejudiciului ecologic, care să nu se limiteze la costurile imediate ale intervenției, ci să includă prejudiciul adus biodiversității, fondului piscicol, sedimentelor, serviciilor ecosistemice, sănătății publice și activităților economice dependente de Nistru.
- 9.** Crearea unui mecanism național de documentare și conservare a probelor în cauzele de poluare ecologică majoră, inclusiv rezultate de laborator, probe de apă și sediment, imagini satelitare și aeriene, rapoarte instituționale și expertize de specialitate, pentru a permite atât investigarea penală, cât și valorificarea eventualelor pretenții reparatorii.
- 10.** Consolidarea cooperării bilaterale și regionale cu Ucraina, inclusiv prin revizuirea protocoalelor de notificare timpurie, schimb de date tehnice, prelevare comună de probe, validare a analizelor și transmitere rapidă a informațiilor relevante în cazul unor incidente care afectează bazinul Nistrului.
- 11.** Pregătirea unui cadru de reziliență pentru infrastructura critică de apă, care să includă diversificarea surselor de alimentare pentru marile centre urbane, rezerve strategice de apă, scenarii de continuitate operațională și măsuri speciale pentru spitale, școli, instituții sociale și alte servicii esențiale.
- 12.** Evaluarea necesității completării cadrului sancționator și procedural, astfel încât răspunderea pentru poluări majore ale apelor să poată fi angajată rapid, iar principiul „poluatorul plătește” să poată fi aplicat nu doar la nivel declarativ, ci și prin mecanisme efective de compensare și restaurare.
- 13.** Elaborarea unor ghiduri operaționale obligatorii pentru APL și operatorii de apă, care să stabilească în mod standardizat măsurile ce trebuie luate în primele 24, 48 și 72 de ore de la confirmarea unei contaminări a unei surse de apă potabilă.
- 14.** Completarea cadrului normativ prin instituirea unui mecanism juridic expres de utilizare temporară a surselor private de apă (fântâni, sonde, rezervoare), care să prevadă obligația titularilor de a le pune la dispoziția autorităților în situații de criză hidrică, concomitent cu

garantarea compensării integrale și rapide a cheltuielilor directe suportate, inclusiv pentru extracție, tratare și distribuție, în vederea asigurării efective a accesului populației la apă potabilă.

Suplimentar, se impune formularea unor recomandări și din perspectiva drepturilor omului, având în vedere că poluarea unei surse de apă potabilă afectează direct dreptul la viață, la sănătate, la informare și la un mediu sănătos. În consecință, mecanismul de reacție al statului trebuie să includă obligații explicite privind informarea accesibilă și continuă a populației, asigurarea prioritară a apei sigure pentru grupurile vulnerabile, monitorizarea impactului asupra sănătății și instituirea unor remedii efective pentru persoanele afectate.